

Met steun van de Stichting Kinderpostzegels en de Gemeente Utrecht doet Eduniek samen met de Universiteit Utrecht (in de persoon van prof. dr. Micha de Winter, hoogleraar Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken aan de Faculteit Sociale Wetenschappen) onderzoek naar het programma. Het onderzoek zal zich niet zomaar richten op de vraag 'is het programma effectief?', maar vooral op de vraag 'wat maakt dat het programma op de ene school effectiever is dan op de andere school?'. We hopen zo succes- en risicofactoren op het spoor te komen waarmee we in staat zijn om het programma te versterken. Resultaten zullen voorjaar 2011 beschikbaar komen.

Subsidie voor borging

Door middel van het 'Project Weerbaarheid op school en in de buurt' stimuleert het Ministerie van Justitie de inzet en borging van verschillende preventieve projecten en lesprogramma's op scholen, die als doel hebben het voorkomen van geweld en agressie (zoals leerlingbemiddeling en gedragsco-deprojecten). In dat kader stelt het Ministerie van Justitie middelen ter beschikking voor scholen die al enkele jaren met het programma van De Vreedzame School werken, en die willen werken aan borging van deze vernieuwing. Er is een (beperkt) budget

beschikbaar voor activiteiten op scholen:

- een quickscan gericht op de borging van De Vreedzame School
 - één of twee bijeenkomsten met het team over thema's die uit de quickscan komen.
 - een beperkt onderzoek naar de mogelijkheden voor het ontwikkelen van De Vreedzame Wijk.
- Scholen die hiervoor in aanmerking willen komen, kunnen dat via de website kenbaar maken.

Voorintekening

Zoals al aangegeven worden de lesmappen voor de groepen 3 – 7 vernieuwd. Deze zijn vanaf juni 2010 te bestellen via onze website. Bij intekening vóór 1 juni bedragen de kosten € 39,- per map. Voor scholen, die op of na 1 augustus 2008 gestart zijn met De Vreedzame School, bestaat een kortingsregeling. Zij betalen € 13,- per map wanneer ze gestart zijn in het schooljaar 2009/2010 en € 26,- wanneer ze gestart zijn in het schooljaar 2008/2009.

Ook voor het leerlingvolgsysteem bestaat de mogelijkheid van voorintekening met korting. Op het moment van verschijnen van deze nieuwsbrief zijn de kosten nog niet bekend. We zullen u hierover informeren zodra deze wel bekend zijn.

Op onze vernieuwde website (www.devreedzameschool.nl) is een bestelformulier opgenomen.

Wanneer is wat beschikbaar?

De modules Leerlingparticipatie en Groepsvergadering zijn vanaf nu beschikbaar. Aanschaf kan in overleg met uw Vreedzame School-adviseur. Hoewel er geen intensief trainingstraject aan gekoppeld is, zijn enkele instructiebijeenkomsten wel zinvol, met name voor de module Groepsvergadering. De vernieuwde lessenserie zal met ingang van het nieuwe schooljaar beschikbaar zijn, evenals het leerlingvolgsysteem. De Vreedzame Wijk-aanpak is vanaf nu mogelijk. De module Gedragsproblemen is nog in ontwikkeling.

Ontwikkelpojecten

Eduniek is steeds bezig met de vernieuwing van het programma, zoals al uit het voorgaande bleek. Er lopen ook nog enkele andere ontwikkelprojecten die hier het vermelden waard zijn:

- *Beste Vrienden/ Beste Burgers: de Vreedzame School voor Speciaal Onderwijs*

In nauwe samenwerking met het Speciaal Onderwijs (Herderschêeschool voor ZML-onderwijs), en met steun van het VSBfonds, wordt een geheel aangepast programma voor het Speciaal Onderwijs ontwikkeld, aangevuld met aspecten van Democratisch Burgerschap. Dit programma heet Beste Vrienden/ Beste Burgers. Leerlingen uit het Speciaal Onderwijs hebben over het algemeen een intensieve behoefte aan visualisatie, structurering, communiceren volgens de principes van totale communicatie en herhaling. Aan deze behoeften komt deze versie van De Vreedzame School tegemoet. Daar-

naast ziet u in de doelen van het basiscurriculum de kerndoelen en de leerlijnen voor het Speciaal Onderwijs terug. Voor meer informatie: Cornelia Kool of Ria van der Sar.

- *Peuters en kleuters als 'democratisch burgers'?*

Met steun van de Bernard van Leer Foundation werkt Eduniek samen met Bureau Mutant aan een ontwikkelproject dat de vraag moet beantwoorden: hoe zorgen we voor een goede basis in de voor- en vroegschool zodat de doelen van De Vreedzame School op het terrein van democratisch burgerschap en sociale competentie aan het eind van de basisschool gehaald worden? In samenwerking met een aantal pilotlocaties in Utrecht (de voorschool De Blokkendoos van Doenja, de voorschool op de Beiroetdreef van Cumulus en in een aantal kleutergroepen van OBS Overvecht) werken we aan een vernieuwing van het bestaande materiaal voor peuters en kleuters. Voor meer informatie: Mirjam van der Ven.

Inhoud

Vernieuwing lessenserie

Module
leerlingparticipatie

Module
groepsvergadering

Visitatie: hoe 'vreedzaam' is onze school?

Leerlingvolgsysteem bij
De Vreedzame School

De Vreedzame Wijk

Module
Gedragsproblemen

Nieuwe website

Onderzoek naar De
Vreedzame School

Meer informatie

Op www.devreedzameschool.nl vindt u een overzicht van gecertificeerde Vreedzame School-trainers verspreid over het land. U kunt contact met een van deze trainers opnemen, of met Leo Pauw of Ger Roos (Eduniek - Postbus 25 - 3738 ZL Maartensdijk; tel.: 0346 21 97 77) of met het secretariaat van De Vreedzame School: devreedzameschool@eduniek.nl.

De Vreedzame School is een succes. Op bijna 400 basisscholen in het land is het programma ingevoerd. Eduniek heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan een vernieuwing. In nauwe samenwerking met de Universiteit Utrecht (Micha de Winter) en een aantal proefscholen is het programma versterkt op het terrein van democratisch burgerschap. En het lesprogramma is op veel fronten verbeterd en uitgebreid. In deze nieuwsbrief informeren we u over de veranderingen. Bovendien is er een nieuwe film over De Vreedzame School gemaakt. Hierin komen verschillende aspecten van die vernieuwing in beeld. Veel plezier met kijken!

Voor deze vernieuwing waren verschillende aanleidingen. In de eerste plaats waren dat onze ervaringen die we opdeden in scholen die werken met De Vreedzame School. De opbouw van de lessen door de leerjaren heen behoefde verbetering. Maar we merkten ook dat sommige scholen er beter in slaagden om leerlingen mede verantwoordelijk te maken voor het sociale klimaat in klas en school, met als gevolg een merkbare verbetering van de omgangscultuur en een afname van probleemgedrag. We wilden het programma versterken op dit terrein.

In de tweede plaats was er de wettelijke verplichting voor scholen om vanaf februari 2006 aandacht aan actief burgerschap en sociale integratie te besteden. Hoewel het programma al veel deed aan burgerschap stelden we onszelf ten doel om het compleet dekkend te maken voor de eisen die aan scholen gesteld zouden worden.

Voor deze verdieping en verbreding van De Vreedzame School vonden we een fundament in de nota die Micha de Winter in 2004 voor de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid schreef. De Winter stelt hierin dat opvoeding en onderwijs, naast individuele ontwikkeling, ook altijd een algemeen belang dient: kinderen opvoeden tot een rol in de gemeenschap, tot sociale verantwoordelijkheid. Volgens De Winter is een democratisch-pedagogisch offensief

nodig. Hij bepleit in zijn nota het van jongs af aan bijbrengen van kennis, houding en vaardigheden die kinderen nodig hebben om als democratisch burger aan de samenleving te kunnen meedoen.

Deze gedachten sloten goed aan bij De Vreedzame School. Een 'vreedzame school' is een gemeenschap waarin leerlingen, personeel, ouders en ondersteunend personeel conflicten en meningsverschillen op een constructieve wijze oplossen en waarin men op een positieve manier met elkaar omgaat. Maar ook een school waar leerlingen een stem hebben en waar ze zich verantwoordelijk voelen voor het klimaat in de klas en de school. Een school als een oefenplaats waarin kinderen een democratische leefstijl 'aan den lijve' ervaren. Met name dit laatste aspect van het programma is nu versterkt. We zetten ze kort op een rij:

Vernieuwing van de lessenserie

De lessenserie van De Vreedzame School (het basiscurriculum) is vernieuwd voor de groepen 3 tot en met 7. (Voor groep 1 en 2 en groep 8 wordt nog gewerkt aan de vernieuwing). In het vernieuwde lesprogramma wordt meer aandacht aan burgerschapsactiviteiten gegeven, zoals omgaan met verschillen, gezamenlijk besluiten nemen, levensbeschouwing, kennis over de democratie. En daarnaast is een zorgvuldiger opbouw van de leerlijnen per groep en door de blokken heen gerealiseerd. De overlap tussen de leerjaren is eruit gehaald, en herhaling is teruggebracht tot een noodzakelijk minimum. Er zijn veel nieuwe lessen ontwikkeld.

Tegelijkertijd is het lesprogramma voorzien van een basis in *coöperatief leren*, door het integreren van zes didactische structuren (coöperatieve werkvormen). Hiermee wordt de actieve deelname van alle leerlingen vergroot. Bovendien is er meer expliciete aandacht voor woordenschatuitbreiding, en biedt het programma meer om ouders te informeren en te betrekken. En in het algemeen is het vernieuwde lesprogramma nu nog sterker gericht op de koppeling naar het 'echte leven'. Het gaat niet om lesjes, maar

om toepassing in de dagelijkse praktijk, niet alleen in school maar ook daar buiten. De lesblokken:

- Blok 1 (*We horen bij elkaar – groepsvorming*) is uitgebreid tot 10 korte lessen en geeft meer mogelijkheden om aan groepsvorming te werken. Er zijn tevens lessen over pesten en plagen in opgenomen.
- Blok 2 (*We lossen conflicten zelf op - conflicthantering*) is uitgebreid met meer lessen, en kent nu een opbouw naar leeftijdsniveau.
- Blok 3 (*We hebben oor voor elkaar – communicatie*) legt de nadruk op goed kunnen overleggen met elkaar, het geven van een mening, die kunnen onderbouwen, en goed luisteren naar de mening van een ander.
- Blok 4 (*We hebben hart voor elkaar – gevoelens*) benadrukt behalve omgaan met boosheid ook andere gevoelens, én besteedt aandacht aan empathie, aan het inleven in elkaars gevoelens.
- Blok 5 (*We dragen allemaal een steentje bij – verantwoordelijkheid*) was het blok over mediatie, maar is nu aangevuld met lessen over participatie: hoe kunnen we een bijdrage leveren aan de klas en de school?

- Blok 6 (*We zijn allemaal anders – diversiteit*) is een geheel nieuw blok over het omgaan met verschillen, dat kinderen op hun eigen niveau oriënteert op de pluriformiteit van onze samenleving. Leerlingen doen onderzoek naar en reflecteren op verschillen en overeenkomsten in familie, klas, school, tussen scholen, en in de samenleving.

Module Leerlingparticipatie

In het basiscurriculum wordt een aanzet gegeven voor actieve verantwoordelijkheid van leerlingen in de klas en in de school. De module Leerlingparticipatie bouwt dit verder uit, en reikt scholen verschillende vormen aan om leerlingen bij allerlei activiteiten en onderwerpen te betrekken en meer taken en verantwoordelijkheden in de klas en in de school te geven. Te denken valt aan commissies in de klas, een klasoverstijgende commissie in de school, een leerlingenraad, verkiezingsprojecten voor commissies, gemeenschapstaken in de school, of in de omgeving van de school. Het gaat hierbij om alle groepen, afhankelijk van het gekozen onderwerp. Na een intake stelt de school een traject voor een jaar op, waarbij ook een aantal instructiebijeenkomsten voor het team wordt afgesproken. Hierin wordt besproken welke onderdelen in welke groepen zullen worden ingevoerd, en op welke wijze. De ervaringen in de proefscholen waren zeer positief: kinderen stellen zich verantwoordelijker op, leerkrachten hebben minder 'ruis' in de klas, en bovendien vinden kinderen het leuk!

Module Groepsvergadering

De Module Groepsvergadering is gericht op het creëren van een democratisch orgaan in de school, waarin leerlingen daadwerkelijk mogen meebeslissen over zaken die hen aangaan. Met deze module wordt in alle groepen, vanaf groep 3, een tweewekelijkse groepsvergadering ingevoerd. Met het team wordt nagegaan wat de democratische speelruimte is voor de leerlingen ('waar mogen ze bij ons op school over meepraten, meedenken en meebeslissen?'). Vervolgens wordt in alle groepen een aantal aantal basislessen gegeven,

waarna de tweewekelijkse cyclus start. Het invoeren van de groepsvergadering geeft kinderen op een verantwoorde manier een stem, en leidt tot een verhoging van de betrokkenheid van de kinderen en beïnvloedt het sociale klimaat in de groep op een positieve manier. Ook bij deze module is een aantal instructiebijeenkomsten voor het team gewenst.

Scholen die al werken met de lessenserie van De Vreedzame School (en daarmee een goed structureel aanbod hebben op het terrein van de sociale competentie) kunnen na invoering van deze verdiepingsmodules met een gerust hart zeggen dat ze voldoen aan alle eisen die de Inspectie stelt op het terrein van actief burgerschap en sociale integratie.

Visitatie: hoe 'vreedzaam' is onze school?

Veel scholen werken al een tijd met De Vreedzame School. Soms is een nieuwe impuls nodig om het programma weer nieuw leven in te blazen. De nieuw ontwikkelde materialen zijn daar prachtige bouwstenen voor. Het kan ook wenselijk zijn om de stand van zaken in de school te bepalen: hoe 'vreedzaam' is onze school? Dit kan door middel van een visitatie. Door middel van een gesprek met directie en enkele leerlingen, gekoppeld aan een observatie wordt samen met de school in kaart gebracht hoe de stand van zaken is, en welke aanbevelingen kunnen worden gedaan.

Leerlingvolgsysteem bij De Vreedzame School

Veel scholen hebben de behoefte om na te gaan of ze de doelen van De Vreedzame School met alle kinderen bereiken. Daartoe is nu een 'methode-afhankelijk' volgsysteem ontwikkeld, waarmee zowel de ontwikkeling van individuele leerlingen, als het sociale klimaat in de groepen, gevolgd kan worden. Leerkrachten vullen korte vragenlijsten in over individuele leerlingen, maar ook over het groepsklimaat. En leerlingen vanaf groep 6 vullen dezelfde vragenlijsten ook in, zowel over hun eigen ontwikkeling, als over het groepsklimaat en hun

relatie met de leerkracht. Dit kan leiden tot een gesprek tussen leerkracht en leerling, waarin eigenaarschap centraal staat.

De Vreedzame Wijk

Op veel plaatsen zien we dat er belangstelling is om het succes van De Vreedzame School door te trekken naar de wijk: De Vreedzame Wijk. Met deze aanpak wordt een eenduidige pedagogische aanpak ingevoerd in alle organisaties die in de wijk met kinderen in de basisschoolleeftijd werken. Om op die manier de bestaande situatie, waarin de kinderen vaak in te veel van elkaar gescheiden werelden leven (school, thuis, straat), te doorbreken. Alle betreffende organisaties in de wijk (wijkwelzijnsorganisatie, bibliotheek, speeltuinen, stadsboerderijen, sportverenigingen, kinderopvang, etc.) worden geïnformeerd over en getraind in de principes en uitgangspunten van De Vreedzame School. Door aan te sluiten bij de werkwijze van de scholen (gebruik van dezelfde begrippen, inspelen op de geleerde vaardigheden, zelfde pedagogische aanpak, zelfde wijze van omgaan met conflicten, zichtbaarheid van De Vreedzame School-principes, e.d) worden de pedagogische milieus 'aan elkaar geknoopt', en wordt het voor de kinderen duidelijk dat er overal dezelfde verwachtingen worden gehanteerd, en dezelfde regels en afspraken gelden.

Module Gedragsproblemen

Soms is De Vreedzame School niet genoeg, en ontstaan er toch, ondanks de toepassing van het programma, gedragsproblemen. Soms op individueel niveau, soms gaat het om een moeilijke groep, of zijn er pestproblemen. De module Gedragsproblemen biedt hiervoor een aanpak afgestemd op de principes van De Vreedzame School. Hoewel de module nog in ontwikkeling is, kan er uiteraard nu al begeleiding worden geboden bij de aanpak van genoemde gedragsproblemen.

Nieuwe website

De website van De Vreedzame School is vernieuwd, en zal naast een betere informatievoorziening tevens meer mogelijkheden bieden voor contact met en tussen scholen. Dit laatste onderdeel zal het komend jaar stapsgewijs vorm krijgen. Er komt een beschermd gedeelte voor 'vreedzame' scholen, waarop diverse aanvullingen zijn te downloaden. Ook zal er meer filmmateriaal op de website geplaatst worden, en komt er langzamerhand materiaal dat door leerkrachten in de lessen van De Vreedzame School kan worden gebruikt via het digitale schoolbord.

Onderzoek naar De Vreedzame School

Tot slot kan vermeld worden dat er op dit moment onderzoek gedaan wordt naar De Vreedzame School.

